

OTVORENO PISMO

Ministarstvo prosvjete
Ministar g. Slavoljub Stijepović n/r

Predmet: Predlog povodom izmjena Zakona o izmjenama i dopunama zakona Opštem obrazovanju i vaspitanju Crne Gore

Poštovani g. Stijepović,

Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu planirano je da se u II kvartalu utvrdi Predlog zakona o izmjenama i dopunama Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju. Obraćamo vam se sa željom da posebno ukažemo na potrebu izmjena postojećih rješenja koja se tiču načina biranja i razrješavanja direktora javnih obrazovnih ustanova koji karakteriše izuzetan stepen centralizacije u procesu odlučivanja, kao i obezbjeđivanja principa besplatnog obrazovanja, kroz aktivnosti na omogućavanju nabavke udžbenika za sve učenike osnovnih škola po prihvatljivijim uslovima.

Način biranja direktora obrazovnih ustanova nije u skladu s procesima transparentnosti, depolitizacije, uključenosti svim zainteresovanih grupa i proklamovanom načelu decentralizacije u Crnoj Gori. Bitno da pokažemo demokratsku zrelost i da potrebu izmjena i pokretanja određenih procesa prepoznamo sami, a ne isključivo pod pritiscima sa međunarodnih adresa. Naime, prema Zakonu o izmjenama i dopunama zakona o opštem obrazovanju i vaspitanju osnivač, a to je u najvećem broju slučajeva Vlada Crne Gore odnosno Ministarstvo prosvjete i nauke, bira i razrješava direktora obrazovne ustanove, čime se umanjuje uticaj i značaj školskih odbora u postupku izbora i razrješavanja direktora, a čija se funkcija svodi na tehničko raspisivanje konkursa. U prilog to tvrdji, ide i odnos broja članova školskog odbora, bez obzira na preovladavajući stav da predstavnici zaposlenih, socijalnih partnera, roditelja, učenika i lokalne samouprave treba da imaju većinu u tom odboru. U postojećoj strukturi školskih odbora većinu imaju predstavnici osnivača, odnosno Vlade pa je na taj način u procedurama koji se tiču izbora i vođenja obrazovnih ustanova ostavljen ogroman prostor za politizaciju, i druge vrste pritisaka.

Smatramo neophodnim da se izvrše izmjene zakonskih rješenja po kojima direktore škola imenuje i razrješava ministar, zaobilazeći školske odbore, kao i da se promijeni postojeći odnos predstavnika ministarstva u školskom odboru a poveća broj članova zaposlenih, lokalne samouprave, predstavnika roditelja i đaka u školskom odboru. Postojeća politika negativno utiče na podizanje transparentnosti procesa odlučivanja u obrazovanju,

kvalitet nastave i selekciju kadrova a otvara i veliki prostor za eventualnu pravnu nesigurnost kandidata i mogućnost politizacije i pristrasnosti u postupku izbora direktora. Princip decentralizacije sadržan je i u Strategiji razvoja stručnog obrazovanja, za period 2010-2014., u poglavlju 2.3 koje se odnosi na prioritetne oblasti djelovanja u stručnom obrazovanju, sa ciljem da se ovaj princip operacionalizuje kroz zakonsku regulativu na svim nivoima obrazovanja i decentralizaciju sistema finansiranja.

Istražujući iskustva zemalja iz regiona, uvidjeli smo da Crna Gore predstavlja izuzetak kada je u pitanju stepen centralizacije u obrazovnom sistemu. Naime u Srbiji direktore škola, uz saglasnost ministra prosvjete, bira školski odbor. Sastav školskog odbora čine po 3 predstavnika zaposlenih, roditelja i jedinica lokalne samouprave. Sve članove imenuje i razrešava skupština jedinice lokalne samouprave. Slična situacija je i u Albaniji gdje osnivač formalno bira direktora obrazovne ustanove nakon detaljne evaluacije predloženih kandidata od strane komisije koja užu krug kandidata prosljedjuje osnivaču na odlučivanje. Komisija je ta koja je raznolika u svom članstvu bez dominantnog uticaja osnivača i posjeduje izuzetnu samostalnost kako u proceduri izbora direktora tako i ostalim procedurama. U Bosni i Hercegovini na nivou kantona se odlučuje način izbora odnosno procedure koje će se koristiti kada je u pitanju izbor i razrješavanje direktora obrazovnih ustanova. U tom pravcu u kantonu Tuzla ostvaren je napredak a decentralizacija uspostavljena na taj način što su ovlašćenja prenijeta sa ministra na školske odbore. U fazi je izmjena procedura i u kantonu Sarajevo u cilju smanjenja prostora za vršenje političkih pritisaka i partizaciju. Takođe i u Hrvatskoj školski odbor je taj koji raspisuje konkurs ali i imenuje direktora obrazovne ustanove uz saglasnost ministra. Za razliku od crnogorskih školskih odbora, hrvatski školski odbori su raznoliki u svom članstvu i bez dominantnog uticaja osnivača. U Evropi centralizacija kakva je u Crnoj Gori, ne postoji nigdje.

Iako je osnovno i srednje obrazovanje besplatno, roditelji učenika su izloženi značajnim troškovima za kupovinu neophodnih udžbenika. I dalje veliki problem postoji u značajnom dijelu društva kada je u pitanju finansiranje djece u procesu sticanja njihovog obrazovanja, a što se posebno odnosi na udžbenike. Cijene udžbenika nijesu prilagođene socio-ekonomskom standardu i često su višestruko veće od iznosa potrebnih za izradu i štampanje takvih udžbenika. Dodatno otežavajuća okolnost je ta što su se usljed izmjena jezika u upotrebi mijenjali i nastavni udžbenici, pa djeca ne mogu koristiti knjige koje su koristile prethodne generacije. Preporuka broj 7 Komiteta za prava djeteta UN-a odnosi se na obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti, tj. na članove 28,29 i 31 Konvencije o pravima djeteta. U okviru te preporuke koja se odnosi direktno na Crnu Goru kaže se da država članica mora da osigura da obrazovanje i de facto bude besplatno.

Pozivamo vas da usvojite plan i potrebne izmjene kojima će se početi raditi u pravcu ispunjavanja preporuka Komiteta UN-a za prava djeteta. U cilju iskrenog rješavanja ovog problema treba krenuti postepeno, obezbjeđujući udžbenike prije svega za socijalno ugroženu djecu, prvake, a onda u okviru besplanog obrazovanja staviti akcenat na ono koje je obavezno, te za osnovno obrazovanje obezbijediti potrebne udžbenike. Pozivamo Ministarstvo da u saradnji sa jedinicama lokalne samouprave napravi finansijski plan za realizaciju ovog projekta, koji osim međunarodnih preporuka svoje uporište nalazi u Ustavu Crne Gore. Na ovaj način potrebno je planski obezbijediti naredne generacije učenika. Pored toga, ne smijemo dozvoliti prostor za stvaranje profita i zarađivanje na račun djece i enormno visoke cijene udžbenika potrebno je sniziti i prilagoditi tržišnim cijenama a na kraju i ukupnim socio-ekonomskim uslovima u kojima se nalazi naše društvo. Potrebno je obezbijediti racionalan pristup sa svake strane, u izradi radnih svesaka gdje se često koristi sjajni, debeli papir može se koristiti obični papir za reciklažu, čime se šalje višestruka poruka- podiže svijest o reciklaži, posebno radnih svesaka koje se ne mogu koristiti više puta kao udžbenici ali i postiže snačajno niža proizvodna cijena. Potrebno je ozbiljno razmotriti i ideju uvođenja ormarića u školama, što predstavlja praksu koja je već uspostavljena u zemljama regiona.

U Crnoj Gori u školskoj 2012/2013 godini se obrazuje 68.593 učenika. U ovoj godini je obezbijedjeno davanje besplatnih udžbenika korisnicima prava na materijalno obezbjeđenje porodice, djeci bez roditeljskog staranja koja se nalaze na porodičnom smještaju, djeci koja su smještena u ustanovama socijalne i dječije zaštite, djeci sa smetnjama u razvoju koja pohađaju posebne vaspitno-obrazovne ustanove ili su uključena u redovan vaspitno-obrazovni proces i romskoj djeci. Sve to je samo prvi korak i smatramo da već od naredne godine se mora naći za obezbjeđivanje udžbenika pod povoljnijim uslovima, jer sada prosječna porodica (dvoje djece) za početak školske godine mora da izdvoji jednu prosječnu platu.

Smatramo da ova rješenja i zakon treba usvojiti do početka naredne školske godine.

U nadi da ćete prihvatiti naše sugestije, i time doprinijesti ukupnom demokratskom sazrijevanju našeg društva,

S poštovanjem,

Podgorica, 12.02.2013.

Građanska alijansa

Edina Hasanaga Čobaj
Izvršna direktorica

Unija slobodnih sindikata Crne Gore

Srđa Keković
Generalni sekretar

Forum MNE

Elvira Hadžibegović Bujanja
Izvršna direktorka

Dostavljeno:

- Skupština Crne Gore, Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport
- Relevantnim NVOima
- Medijima